

● Ас-үөл программата: эн сирэй кылаатын ●

Сүөһүнү бэйэбэ иштигэ сана көрдөбүллэр

Быйыл күдүн тутар 30 күнүгэр Саха АССР Министрларын Совета графикалар кэтих хаһаайыстыбаларыгар сүөһүнү итингэ норматын уонна гражданныр бас билэр сүөһүлэрин мэтчитигэ, оттоолуунга уонна сүөһү аһылыгар аналлаах культуралары үүннүрүгэ бариллар учаастактар кэмдэрин туһунан уураах ылыммыта. Онон мал сүөһүтүн ахсааныгар чуолкайдааһыннар кинирдилэр. Түбэ сирин олохтоохторо бэйэлэрин бас биллэрлэригэр итир сүөһүлэрин ахсаана мантык быһыллар.

руоруллар үс улахан сибииньэни тутар бырааптаах. Оттон бисэ уонна оттон элбэх ийилээх хаһаайыстыба уотууга бисэни тийэ сибииньэни туруоруон сөл.

Бараан, коза уонна дыа көтөрүчү ахсаана хаарчаахтамат.

Дьэ-кэргэн бу сүөһүлэри уонна көтөрү итингэ ылар аһы-үөлүн, бородууксуйатын туһаа хайдах туруорара

йаһаларыгар көтүл бэрилинэ. Онуоха түбэ сирингэр бастайааннай олохтор дьонго. Госземзапас, Гослесфонда суолтан тэтиччи сүтэр кырымы сирдэриттэн бэриллэн сөл. Итинник сирдэр суох түбэтэлэрингэр совхозтар о.д.а. тыа хаһаайыстыбатын предприятиеларын сыл айы оттоммонко хаалар учаастактарыттан түгөтиллэр.

Учаастактары гражданныр үс сыллаах бодьоххо ыдаллар. Учаастак иинэ дьэ-кэргэн сүөһүтүн ахсааныттан көрөн куураанах алтаас сиртэн ылыллар буоллабына 1-тэн 3-кэ дьэри гектар, уу ылар синтээх сиртэн — 1-тэн 2-гэ дьэри гектар. Учаастак аһааччы туһааннаах сельсовет территориялар бастайааннай олохтор буолуохтаах. Оттуур сир сельсоветтар уонна совхозтар түбэтиллэрингэр райсовет исполкомун быһаарытынан сыһыарыллар.

Совхозтары уонна сойуоткалыыр тэрилтэлэри кытта бородууксуйаны туттарыга дуогабардаһыт ылар сүөһүлэри дороххой аһылыгынан туһааннаах дуогабар быһытынан хааччыллалар.

Уэллэр дьобурдаах эрзэри общественной туһаах уулэ кыттыбат гражданныр райсовет исполкомун быһаарытынан бэйэлэрин бас биллэрлэригэр сүөһүнү итир. Бородууксуйаны аһылыгыга дуогабардаһа, оттоолуунга итингэ сүөһүнү мэтчитигэ сирингэр туһунар бырааптара быһыллан сөл.

Биһиги консультациябыт

бэйэтин көтүлэ: аһы-үөл-сиргэ хаалларар ирээттигэр ордуун дуогабар быһытынан потребкооперацияга, совхозтарга о.д.а. сойуоткалыыр тэрилтэлэргэ туттары, рынокка атылааһын...

Уөлэ ыһыллыбыт нуорманы таһынан сойуоткалыыр тэрилтэлэри кытта дуогабардаһынан ынах сүөһүнү уонна сибииньэни экин итингэ-хэ сөл. Итингэ сиргэ гражданныр совхозу кытта дуогабарга кинирэ бастаах кэмгэ мөлхөх турурутаах сүөһүнү көрүү-гараһыга ылар кыахтаахтар.

Көтөх-көмөтө хаһаайыстыбалар сүөһүлэрин аһылыгынан туруктаахтык хааччылар сымалыан, оройуоннаағы уонна куораттаағы Советтар исполкомнарыгар общественной производствора үтүө сойуоткаахтык кыттар рабобайдары, сулуспалаахтары, о.д.а. гоэжланылары, ону тэнэ пенсионердары уонна инвалидтары оттуур сирингэ хааччы

Чурапчыттан Нерюнгрига тийэр уһунаах капитальной бүтэйдэри туруохтаахтар. Мин көрөбөр, урунку бүтэйдэр көрүлүүллэр - хараллыылар, өрөмүөннэниллэр совхозтар кыахтарыттан тахсан эрэр.

Өскөтүн ыстатыйага туруоруллар капитальной дыабаллары олоххо киллэрдэххэ, ходоуналары бааһыналары сүөһү таһытты туоратыллан, ходоуна, бааһына быйага үрдүүн, тинээр үт-ас дэлиин сөл. Хаарчаахтык кылаа тутуу уонна бостууктааһыны сагалыы тэрийин, финансовый, материальной средстволары ийи үлэтин туһаныга биллэр-көстөр кэмчилэниинэри биэриэ.

Сага дыабаллары олоххо киллэрин утарсыллардаах, үтүө өйдөмөт өрүттүрдүк буолара эрбэл. Уһалар тухары олохсуйан хаалбыт үтэстэн аккаастаным, сага суоллары тутуу утарсылыта, мөккүрө суох барбат. Мин санаабар, сир-добудуу интенсивиздик туһаныга киниринэн сибээстэн, сыгыны, ынах сүөһүнү сайынны көрүүлэри-харайыналары салгы хан-нык суолларын сайыннарыбыт дьэ ыһытыга итингэ атын эппиэт оччобача суохха дьыл. Бу сонун дыабалларга кини уобаластар оһиттара уонна Саха сиртэр сүөһү итингэ уратылар сөптөөхтүн дьүөрэллэллэр.

В. ЕРМОЛАЕВ, агроном.

Биһиги эппикеттиллэр

«Сага олох» хаһыат күдүн тутар 31 күнүгэр үнөмэригэр бэчээттэминт «Одулуунга күрүһүг автомашиналар» дьэ итингэсин сурукка 13 №-дэх СКТУ директори М. М. Максимов эппикеттиллэр.

«Сурукка ыһыллыбыт кэтэх бас биллэ баар кини автомашина бэрэбиэркэ кэмгэр бастакыга гаражка, кини үөрэтэр-производственной мастерской турбуттара кырыдыктаах. Сергеев П. П. «Иһаатын» мастерскойга училще директоры 1986 снл ахсынны 27 күнүгэр 104 №-дэх бирикээһингэ көтүлүгэр олохуоран туруорар. Оттон шофер Афанасий Ф. В. бэйэтин бас билэр автомашинатын училще гараһыга көтүлэ суох туруорбутун иһин, иһингэ кытаанах ыһы оһоһулуна.

Иһаатын, училще сорох техниката таһырдыа турар дьэ этин эмнэ кырдыктаах. Ол гынан баран кинилэр гаражка мистэ сойууна буолбакка, сайынны үлэлэргэ туһамалларын, барыларын биэр сиргэ түмэн туруорар сарай уонна харайы сойууна сирэй иппиттээх дьон дьэлири тастарыгар туруоруллубуттара. Бу итэһин туоратар сымалыан быйыл сайын 70 тыһ. солк. мас-сыналары харайар двору тутар былааннаахпыт.

Дьэ-кэргэн бэдэрээтэ

Бэйэбит гиэнэ диэтэххэ

Субуруускай аатынан совхоз Болтоноттобу отделениетын «Эрчим» ычат-комсомольскай ферматыгар кэргэннин Мария Петровна уонна Афанасий Семенович Павловтар кыргытара Екатерина, Зоя, Полина уонна күтүөттэр Арсен буолан тохсумуһуттан 108 ынагы тутан дьэ-кэргэннин бэдэрээтэһин үлэлиллэр. Улахан кыыстар Мария ыһырымын ынагы искусственин снэмдэһингэ совхозка чемпионнабыта, Нерюнги куорат бириэмийэтин лауреатын аатын ыбыта.

Мария Петровна сүөһү итингилэр отуттан тахса сыл үлэлээтэ. Төһө да бочуоттаах сыннааһына таһыттар үлэтин арахсыан баарбит. Ити сыллар усталаарыгар тоһоһоох үтүүн дабыллытын ааһан сыппаппын. Кини быларыын тигэһэлэри туопута. Быйыл 15 тигэһэтэ этэтигэ төрөөтө. Совхоз салал-

тата бастын сүөһүккэ үчүгэй үлэтин иһин Болгарияга күүлэйдиргэ туристическай путежка биэрбитигэр, «тигэһэлэри тэрүүр бириэмэлэрэ, үлэбин быһаар кыарым суох» дьэ аһаастаммыта.

— Дьэ-кэргэннин бэрээттэһин үлэлиир барыстааһын итэһибит. Төһө үтүү бырыбыт барыта бэйэбиттэн тутулуктаах. Нырай өлбөт, — диир Мария Петровна.

Афанасий Семенович сүөһүлэргэ экин аһылыгы бэлэмниир уонна фермага старшайдыр. Онон эппикеттэ улахан.

— Дьэ-кэргэннин бэрээттэһин буоламмыт мнахтарбыт барыта бэйэбит эппикеттигэр. Үтүө таһынары туһулууга кыһанабыт. Быйыл саастымын буолан күөх өт бытыгыраабата. Онуола директорун кытта кэпсэтин лабыкта хомуйууттар үөрэнээччилэри көмөлүүннэрэри олохтоот. Он-

но отделение салалтата транспортын көмөлүүтэ, — диир Афанасий Семенович.

Дьэ-кэргэннин бэрээттэһин бийиги оройуонмуттар кинирэн эрэр көрөхсөһүллэр. Карл Маркс аатынан совхоз Урэх Күөрэттигэр. «Чурапчы» совхоза Килэжиктигэр, о.д.а. сирдэргэ дьэ-кэргэннин бэдэрээтэһин үлэлиир ыаллар баалларын хаһыат суруйууттан билэбит. Итинник ыаллары сирэй көрүүннэрэр, куоталаһынарар бийиги үлэбитигэр көмөлөөх буолуо этэ — ити Павловтар уопсай санаалара.

Екатерина, Зоя, Полина уонна Арсен ыһыныкыттарынан үлэлэбиттэра ыраатта.

Билигин дьэ-кэргэн күнүгэ 4 центнер үтүү ынахтарын 2 центнеринэн куоһара.

П. ОКОШНИКОВ.

Снимокка: Павловтар дьэ-кэргэннэра (хаһаастан) ийэлэрэ Мария Петровна, Екатерина, Полина, адалара Афанасий Семенович, Зоя, Мария уонна күтүөттэр Арсен.

Автор фотота.

Сир быйага—олохпут быйага

Мэччитини, бүтэйдээһини аныгылыы тэрийиэххэ

Ааспыт чугастаагы ыалларга оройуонга колхозтар совхозтарга кубулуйбуттара. Ол эрээр ити кэмгэ сүөһүнү мэтчитин, бүтэйдээһин ыһыалара урукуттан уларыттылар. Ол курдук, бириднэлэн саха ыаллара өлбүгө ходоуналарын төгүрүччү курдуу үтэстөр аныгы совхозтар бары ходоуналары бүтэйдиргэ сорунууларыгар көстөр.

Бастаан колхозтар сааһа ынахтары ыам итингэр хомуйан адалар үтэһи аныгы фермаларга, сүрүннээн, ынах хомуйааччы ороолун төлөрөр бастууктаах салгыыллар. Урут субан сүөһү сирдөйү үтүн бэйэ сылдьан сайытырын курдук билигин даһаны совхозтар, ыаллар субаннара үтэстэр эмнэ күрүөтэ кыһаата суох сирдэрингэр тарбаан ыһыллан хааллар. Сылгы үөрэ ходоуналары таһарын, бааһыналарга күрүөһүлөөн иһиригэр туох да тохтоппот быһыыта-майгыта олохсуйда.

Совхозтарынан сыт аһы иһэн далааһынаахтык капитальной бүтэйдэр тутуллаллар. Сылгы ыһыттар, бостууктар албөхтөр, бааһыналар бүтэйдэһин тас өттүнэн хаарчаахтар. Ол

эрээр, ити көдүүүгэ тоһо эрэ көстүбөт.

Сүөһү ходоуналары таһарыттан кини үүнүүтүн үс гыммыт биэрэ сүтэр, эбэтэр оройуон үрдүнэн 8—10 тыһ. тонна от ситэ хомуллубат. Ааспыт пятилеткаларга бааһыналар бириднэ сымлаах үүнүүлэрин сүөһүлэр мэтчиннэллэр. Ити хоромньу кырата 5-6 тыһ. гектары хаһара.

Дэлэбэ даһаны нуруонка «сир кырыска сүөһү туһаа—уот, сылгы аһаа—аһына» дьэ этиллэ дуо. Системата суох мэтчитин куураан охсоон көрүн экин дьирингэр.

Бытархай хаһаайыстыбалартан совхозтар таһынарыгар тийэ сайымнарыгар дьонун дьонун олоһор-дьаһаар улахан уларыһылары киллэрдэ. Өрдөбүтэ алаастаһынан, үрэхтэринэн, урууларынан тарбаан олохтоот бириднэлэн ыаллар кининнэммит бөдөн салыһаһылы, учаастактары тэрийинилэр. Алаастар ыаллар мунуутан 10-нуу—20-лн сүөһүлээх буоллактарына, билигин бөтөнчөлөннүлээх дөт

пуунарга общественной чааһынай сүөһү 1000-тан тахсалыга тийэ тоһуу тахса. Урут сайылык сүөһүтэ мунуутан 20—30 күтэ буолара. Аныгы саһылыктарга 300-чөө тий-

иэ сүөһү мэтчитиллэр. Аһыах суотайдаах, сүөһү таһан хаһыат сиргэр тыа быһыыгар сасык соторуһунарбыт онууларыгар уонунан, бэл сүүһүнэн гектарынан тайаан сытар бааһыналардаах буоллубут. Кыраас өлбүгэ ходоуналар онууларыгар уонунан таһыныча гектардаах общественной ходоуналары туһанабыт. Ол тухары, араҕ сүөһүнү мэтчитин, бүтэйдээһин өбүгэ сааһааһы үтэстэр улахантык уларыттылар.

Сүөһүнү мэтчитин уонна капитальной бүтэйдэр тутуу проблемаларын саһылы быһаарар кэм кэлбэтэ дуо?

Онуоха туту оһоруохха сөбүгү? Мин санаабар, кини уобаластарга курдук, сүөһү бөлөһүн барытын маным сылдьар мэтчитингэ киллэрин, бүтэйдээһин бэрээдэһин сүөһү аһылыгы, үтүү аһы дэлэтингэ элбэх кыахтары үөскөтүөх этиллэр.

Туох хаһык иһингэ, совхозтар ыһыктырын, чааһынай сүөһүнү барытын күнүстэри-түүннэри үтүө салдыан бостууктаһыныга кинирэн, мэтчиннэри бэрээдэһэтигэр туһамаллаах, мэтчитини марирууу тэрийиэххэ. Совхозтарга субан сүөһүлэр хаарчаахтар тутуллан

эрэллэр. Манн ситарыаххэ, тинээр үнэрдиэххэ. Ыам ыһыа бүтэһин күнүрээттен саһааһын ходоуналар аһылыахтарыгар дьэри сылгылары үөрдэрин бөлөхтөһөлөөн оттонор сирдэрингэр туора сойуө тоһуорутан туруоруохха. Кинилэргэ сөптөөх мэтчингэр сирдэри быһа аһыан биэриэххэ. Биллэн турар, бу аһыаһын хас бириднэлэригэр араас өрүттүрдүк кини бопуруостар хаһы/аллар. Ону судургутуулар сүрүн санааны суруйду бут.

Капитальной бүтэйдэри сүрүннээн бааһыналарга, элбэх сыллаах от ыһылаах ходоуналарга, кыһыктык оһотторго, субан сүөһү, сылгы хаарчаахтарыгар аһаан тутулалыахха сөл этэ. Уопсайынан, быһыыгы нуруун ходоуналары бүтэйдээһин үтэһитин бөһөлөөн, сүөһүлэри хаарчааһыныга бостууктаһыныга кинирэхха.

Бүтэйдэр олус уһаан-киһиэн иһиллэр, хас да таһылыаһынан километр усталаахтар. Итиччэ уһун күрүөлэри кини ситэн-хотон аһыахтааһыт да курдук буолла. Иһингэ былааннарыт өссө сөбүлүрлэ. Хотобун XII итингэ саһылыктарга сөһөхтэр барыта 1900 км, тэһнээн этэр буоллаха,

